

Τότε θά μείνω ἐν τῷ δωματίῳ μου.

ΔΟΜΙΝ. Εὐδαίμων! Καί τὸ μέγα ἐκερδίσαμεν
παιγνίδιον! Ἀπάσας προκαλοῦμεν νῦν
τὰς βασιλίσσας —

ΗΓΕΜ. Ἀκροάσθητε! Ἐμὲ
ἐντὸς ζητοῦν — Ὑπάγω πρὸς τὴν ἄνασσαν.
Θὰ ἴδωμεν ἀλλήλους πάλιν. (σπουδῇ ἐξέρχεται)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

ΔΟΥΞ. ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ

ΔΟΜΙΝ. (μετὰ τινα παῦσιν, καθ' ἣν ἀκολουθεῖ αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματος)

Δούξ, αὐτὰ

τὰ ῥόδα καὶ αἱ μάχαι ὑμῶν —

ΔΟΥΞ. Καὶ ὁ σὸς

Θεός — τότε προσμένω καὶ τὸν κεραυνόν.

ὅστις θὰ μᾶς κηρυκίσῃ! (ἀπέρχονται)

(ἐπεται τὸ τέλος τῆς Β'. Πράξεως). (*)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΑΚΗ

ΥΠΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Ἡπειρώτου, σχολάρχου, νῦν δὲ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Πειραιεῖ
ἐκπαιδευτηρίου Τσοῦμα.

Β'.

(Ἰδὲ προηγ. φύλλον).

(**) Ἡ οἰκογένεια Πετροπουλάκη κατὰγεται ἐκ τοῦ χωρίου
Κελεφᾶ τοῦ δήμου Οἰτύλου ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἀπέχον ἐκ
τῆς Ἀρεουπόλεως σχεδὸν μίαν ὥραν ἐν τῇ Κελεφᾷ ὑπάρχει
φρούριον, ὅπερ ἐκτίσθη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ λιμένος Οἰτύλου
ὑπὸ τῶν Βενετῶν. Παρὰ τῇ Κελεφᾷ δὲ ὑπάρχει καὶ πύργος τοῦ
Βοζῆ, ἐξ οὗ ἔλκει τὸ γένος ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης, πατὴρ
τοῦ Λεωνίδα Πετροπουλάκη. Ὁ δὲ Βοζῆς οὗτος ὑπῆρξε διάσημος
κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, διότι συγκεντρώσας τοὺς Μανιάτας
ἐξώσε τοὺς Ἑνετοὺς ἐκ τοῦ φρουρίου, καὶ ἠλευθέρωσε τὸν τό-
πον ἐπιδραμόντων δὲ τῶν Τούρκων, ἐπολέμησε καὶ αὐτοὺς
ἀλλ' ἐπιτέλους μὴ δυνήθεις νὰ ἀνθέξῃ, καὶ μὴ ἀνεχόμενος ὑπο-
ταγὴν, ἀνεχώρησε κατοικήσας εἰς Παληοκάλιζαν, ἀπέχουσαν
τῆς Κελεφᾶς 1 1/2 ὥραν περίπου ἀπέναντι τοῦ χωρίου Βα-
χοῦ τοῦ δήμου Καρυοπόλεως τῆς ἐπαρχίας Γυθείου· ἐν δὲ
τῇ Κελεφᾷ ἔμεινάν τινες τῶν ἀπωτέρω συγγενῶν του· ἐν δὲ
τῇ Παληοκάλιζᾳ ἔμεινεν ὀλίγον χρόνον διότι, ὡς φαίνεται
καὶ ἐκεῖ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνθέξουν εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν
Τούρκων· ἐκ τῆς Παληοκάλιζας κατόκησαν εἰς Πάνιτσαν
πρωτεύουσαν ἤδη τοῦ δήμου Μαλευρίου τῆς ἐπαρχίας Γυ-

(*) Κατὰ παραδρομὴν ἐγράφη εἰς τὸ προηγ. φυλλάδιον «ἐπεται τὸ
τέλος τῆς Β' πράξεως» ἀντὶ «ἐπεται συνέχεια».

(**) Συνεγράφη τοῦτο τὸ ἱστορικὸν κατ' αἰτησίν μου, ὑπὸ τοῦ κ. Κού-
σκουρη, ὅθεν δὲν ἔνε ἡμέτερον ἔργον. Α. Πετρ.

θείου, ἐνθα ἠκοδόμησαν εἰς δύο ἐπικαιροτέρας θέσεις, εἰς τὴν
μὲν Πύργον, εἰς δὲ τὴν ἄλλην Παλάτιον, οὐπὲρ καὶ νῦν τὰ
ἐρείπια σωζόμενα οὕτω καλοῦνται· κάτωθεν δὲ τοῦ πα-
λατίου ἠκοδόμησαν καὶ ναὸν καλούμενον Ἅγιον Σπυρίδωνα,
ὅστις καὶ σήμερον ὑπάρχει καθολικὸς ναὸς τοῦ χωρίου ἐκείνου,
ἐξωθεν δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει πλατεῖα καὶ πολλὰ καταλύματα
τῆς κωμοπόλεως. Κατοικησάντων δὲ ἐκεῖ ἐδόθη τὸ ἐκκλησια-
στικὸν προνόμιον τοῦ νὰ μεταβαίνη ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρ-
χίας κατ' ἔτος τὴν δευτέραν τοῦ Πάσχα καὶ συνοδεύῃ τὴν
λιτανείαν, ὅπου καὶ νῦν ὑπάρχει τὸ ἔθιμον ἐν Λακωνίᾳ τοῦ νὰ
βγάζουν εἰκόνας καὶ σταυροὺς, ὅπερ καὶ τοῦ σταυροῦ καλεῖ-
ται ἡ ἡμέρα αὕτη. Μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν ἤλθον τινες
ἐκ τῶν μεινάντων συγγενῶν τοῦ Βοζῆ ἐκ Κελεφᾶς καὶ κα-
τήκασαν ἐκεῖ ὅπου καὶ λαμπρὰς οἰκοδομὰς ἔχουσι κατοικοῦν-
τες καὶ νῦν. Ἡ οἰκογένεια αὕτη τοῦ Βοζῆ δὲν ἠρκέσθη
εἰς τὰς κτήσεις τῆς Πανίτσης, ἀλλὰ συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ
ἐξώσῃ τοὺς Τούρκους ἐκ τῶν μερῶν Λίμνης, Ζευγολατιῶ, Πασ-
σαβᾶ, καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Μαυροβουνίου, Σελίνιτσας καὶ
τῶν περὶξ διαφόρων ἄλλων μερῶν· συνεννοηθεὶς δὲ οὕτως ὁ
Μιχαὴλ Βοζῆς ἡ Πετροπουλάκης μετὰ τῶν Καβαλλιεριάνων
ἡ Μανολιάνων, κατοικούντων ἐν Καρυοπόλει, καὶ τῶν Γρη-
γοριάνων, κατοικούντων τότε εἰς Σκουτάρη, τῶντι συνεκέντρω-
σε τοὺς Μανιάτας καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν ἔγεινε
κύριος τῶν πεδινῶν μερῶν τῆς ἐπαρχίας Γυθείου, περιορίσας
τοὺς Τούρκους ἐντὸς τοῦ φρουρίου Πασσαβᾶ· γενόμενοι δὲ κύ-
ριοι τῶν μερῶν αὐτῶν διένειμον οἱ τῆς οἰκογενείας μετὰ τῶν
τὰς κτήσεις τῶν, καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ Βοζῆς ἡ Πετροπουλάκης
ἔλαβεν ὡς μερίδιον τὴν πεδιάδα καλουμένην Λίμνην τοῦ Ποσει-
δῶνος ὅπου καὶ νῦν ὑπάρχει, ἐν ἣ ἔκτισαν πύργον καὶ ναὸν α' Ἀ-
γίου Πέτρου, ὅπου καὶ νῦν σώζεται, τὰς θέσεις Λιμπερτο (ἦτοι
λιμπερτά), Κουτουμοῦ, Μαλιαρὴ συκιά, Μαρούλια, Ράχη καὶ
Ζαροκάλυβο, αἵτινες κατεκτήθησαν καὶ φέρουσι τὴν αὐτὴν ὀνο-
μασίαν, εἶναι δὲ καὶ ἄλλαι ἀκατοίκητοι φέρουσαι ὀνομασίαν
τουρκικῶν ὀνομάτων, καθὼς Τσαϊλάκι, Μώτη πηγάδι, Σουλεϊ-
μανάκι, Ἀγαδείκια, καὶ ἄλλας ἀς συντομίας χάριν παραλείπομεν.
Οἱ δὲ Καβαλλιεριάνοι ἡ Μανολιάνοι, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ κληρο-
νομία τοῦ Ἡλίου Βοῖδῆ Μαυρομιχάλη ἐκ τῆς προαποθανούσης
συζύγου του, ἔλαβον ὡς μερίδιον τὸ Ζευγολατιὸ τοῦ Πασσαβᾶ
ἡ Μανολάκη, οἱ δὲ Γρηγοριάνοι τὴν κοιλάδα τοῦ Μαυροβου-
νίου καὶ τὴν Σελίνιτσα, διότι τὸ Γύθειον τότε ἦτο ἔρημον
καὶ ἐντελῶς ἀκατοίκητον, τὸ ὅποιον κατεκτήθη ἀπὸ τοὺς κα-
ταδιωκομένους ἀρματωλοὺς τῆς Πελοποννήτου. Μὴ δυνηθέν-
τες οἱ Τούρκοι νὰ ἀνακτήσωσι τὰ ἀπολεσθέντα μέρη των καὶ
διὰ τὰ μὴ ἐνοχλῶνται οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Πασσαβᾶ Τούρκοι
τὸ ὅποιον εἰσέτι διετήρουν, μετεχειρίσθησαν τὸ ἀπατηλὸν καὶ
δόλιον μέσον, τοῦ νὰ συνθηκολογήσωσι δηλ. νὰ μένουν καὶ
οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἀνενόχλητοι, τότε ἐκάλεσαν αὐτοὺς (τοὺς
κατακτητὰς) εἰς Τρίπολιν νὰ πραγματοποιήσωσι μετὰ τοῦ
Πασσᾶ τὴν συνθήκην μεταδάντες λοιπὸν ὁ Μιχαὴλ Βοζῆς
ἡ Πετροπουλάκης μετὰ τοῦ Δ. Γρηγοράκη, (ὁ Καβαλλιε-

ράκης ἢ Μανολάκης κατὰ τὰ συμφωνημένα δὲν μετέβη), συνελήφθησαν, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διὰ παλουκίου θανατικὴ ποινὴ αὐτῶν, ἣτις καὶ ἐξετελέσθη· πρὶν δὲ ἐκτελεσθῇ ἡ θανατικὴ αὐτῶν ποινὴ, ἐξωμολογήθησαν, ὁ δὲ Μιχαὴλ Βοζῆς ἢ Πετροπουλάκης ἔδωκε καὶ διαθήκην πρὸς τὸν πνευματικόν, δι' ἧς διένειμε τὰ κτήματά του εἰς τρία ἴσα μερίδια, εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς του Πετρόπουλον καὶ Σπύρον, παρήγγειλε δὲ ἐν τῇ διαθήκῃ πρὸς τοὺς συγγενεῖς του καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς Μανιάτας νὰ ἐκδίκησουν τὸ αἷμά του ἐντὸς 40 ἡμερῶν καὶ ὅτι οὐδέποτε χριστιανὸς νὰ δίδῃ πίστιν εἰς περιτετμημένους Ὀθωμανούς, παρεκάλει δὲ τὸν πνευματικόν καὶ τὸν ὥρκισε νὰ τὴν ἀποστείλῃ, τὴν ὁποίαν καὶ ἀπέστειλε· ληφθεὶς δὲ τῆς διαθήκης κατὰ τὴν ἐννάτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου του, ὅτε ἔκλειον τοὺς νεκροὺς κατὰ τὸ Μανιατικὸν ἔθιμον, ἅπαντες οἱ παρευρεθέντες ταυτοχρόνως ἐν μιᾷ φωνῇ ἐφώνησαν ἐκδίκησιν! ἐκδίκησιν! ἰδοποίησαν δὲ τοὺς Μανιάτας ὅτινες συγκεντρωθέντες ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ φρουρίου Πασσαβᾶ, τὸ ἐπόρθησαν μετὰ διήμερον ἐπιθεσιν, σφάζαντες ἅπαντας τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Ὀθωμανούς, καὶ οὕτως ἀπηλλάγη ἐντελῶς ἡ Λακωνία ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1790 οἱ Πετροπουλάκιδες κατέφκουν ὅπου καὶ νῦν κατοικοῦσι ἐν Ῥάχῃ, κτίσαντες καὶ ναὸν (Γέννησιν τῆς Θεοτόκου) ὅπου καὶ σήμερον ὑπάρχει, κάτωθεν δὲ τοῦ χωρίου ἔκοδόμησαν καὶ μονύδριον ὀνομαζόμενον «Ζωοδόχος Πηγή»· ὅπου καὶ νῦν σώζεται ἡ δὲ Ῥάχῃ ὑπέρεκειται τῆς πεδιάδος λίμνης, διὰ νὰ δύνανται εὐκολώτερον νὰ προστατεύωσι τὰς παρὰ τῶν ὀθωμανῶν κτήσεις των, διετήρησαν δὲ καὶ τὰ τῆς Πανίτης μέχρι ἐσχάτων. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην 10ετίαν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὁ τότε μπέης τῆς Μάνης Ἀντωνόμπεης παρεπονήθη πρὸς τὸν Πασσᾶν τῆς Πελοποννήσου ὅτι οἱ Πετροπουλάκιδες ἐλάμβανον τὴν Ντοάναν, ἥτοι τὰ Τελωνειακὰ τέλη ἀπὸ τοὺς διερχομένους ἐκ τῆς θέσεως λίμνης, διότι δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ πρὸς τὸν Μισθρᾶν, νῦν δὲ Σπάρτην καὶ Γύθειον ἄγρουσα ὁδός, ὡς καὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους δῆμους τῶν ἐπαρχιῶν Λακεδαιμόνος· τότε ὁ πασσᾶς διέταξε, ἅπαντας τοὺς ἐν Λακεδαίμονι, τούρκους νὰ ἐκστρατεύσουν κατ' αὐτῶν, ὅτινες καὶ ἐξεστράτευσαν προεξαρχόντων τῶν ὀθωμανῶν Μουσάγα, καὶ Χονδρουλιᾶ ἐπίσης καὶ ὁ Ἀντωνόμπεης μὲ ὅσους ἠδυνήθη Μανιάτας· συνεποσοῦντο δὲ ἅπαντες οἱ πολιορκηταὶ εἰς 3,000 περίπου· ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο μετὰ μεγίστης μυστικότητος τὴν 14 76ρίου ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐτρέγουν τοὺς ἀμπελώνας των, καὶ τοῦτο, ἵνα εὗρωσι τοὺς Πετροπουλάκιδες ἀπαρασκευάστους, εὐτυχῶς ὅμως οὗτοι προέλαβον καὶ κατέλαβον, μετὰ μεγίστης ὅμως δυσκολίας, τὰς θέσεις των, ὅπου καὶ ἤρχισεν ὁ πόλεμος διαρκέσας ἕνα μῆνα· Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας πλείστοι τούρκοι ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Χονδρουλιᾶς, ἐξ οὗ καὶ ἡ θέσις εἰς ἣν ἐφονεύθη, καλεῖται ἔτι Χονδρουλιά, μὴ δυνηθέντες δὲ οἱ πολιορκηταὶ νὰ τοὺς κυριεύσωσιν, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν, λαβόντες ἐκ τῆς οἰκογενείας ὡς ὁμήρους τὰ δύο τέκνα του Παναγιωτάκη καὶ

Πιέρον Πετροπουλάκη Πετρόπουλον καὶ Μιχαὴλ, καὶ ἐσυμφώνησαν εἰς τὸ μέλλον οἱ Πετροπουλάκιδες νὰ παραιτηθῶσι τῆς φορολογίας τῶν τελωνειακῶν τελῶν, τοὺς δὲ ὁμήρους παρέλαβεν ὁ μπέης, τοὺς ὁποίους μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ ἐξαναγκάσθεις ἀφῆκεν ἐλευθέρους, κατεδάφισαν δὲ τὸν Πύργον εἰς τὴν θέσιν Κοτρόνια, τὸν ὁποῖον οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ἀνεγείρει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας, τοῦ ὁποίου τὰ εῖρεπια ἔτι σώζονται ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Κοτρόνια.

Ἀρξαμένου δὲ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος αἰσίως, οὗτοι εἶχον προηγουμένως μυηθῇ τὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐκ τοῦ Περραιβοῦ καὶ Παναγιώτου Γιατράκου, οἵτινες ἦλθον εἰς Λίμνην καὶ συνενοήθησαν μετὰ τοῦ Παναγ. Πετροπουλάκη, πατρὸς τοῦ Δημητρίου, περὶ τῶν ληπτέων μέτρων. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τούτου ὁ Δημήτριος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Πετροπούλου συμμετέσχον τῶν πλείστων ἐν Πελοποννήσῳ μαχῶν, οἷον τῆς πτώσεως τῆς Τριπόλεως, Νεοκάστρου καὶ πολλῶν ἄλλων μερῶν ἔχοντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των πολλοὺς τῶν συμπατριωτῶν των. Κατὰ δὲ τὰς συνελεύσεις ἐξελέχθησαν ὡς πληρεξούσιοι ὁ Παναγιώτης Πετροπουλάκης καὶ ὁ υἱὸς του Πετρόπουλος. Ὅτε ἦλθεν ὁ Κυβερνήτης ἐν Ἑλλάδι ὁ ἀδελφός του Πετρόπουλος κατὰ διαταγὴν του ἐσχημάτισε τάγμα Λακωνικόν, μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ τῶν ἀκροβολιστῶν καὶ διεκρίθη τότε κατὰ τὴν Μεσσηνίαν πρὸς καταστολὴν τῆς ἀναφανείσης στάσεως, ἐξελέγχθη δὲ καὶ μέλλος τῆς συστηθείσης ἐν Λακωνίᾳ ἐπιτροπῆς ὑπὲρ τῶν ἐκ δουλεύσεων κατὰ τὸν ἀγῶνα· μετὰ δὲ τὴν μεταβολὴν τῆς 3ης 76ρίου τοῦ 1843 ἐξελέχθη πληρεξούσιος τῆς Συνελεύσεως. Κατὰ δὲ τὴν 8ην βουλευτικὴν περιόδον ἀποκλεισθεὶς παρὰ τῆς τότε Κυβερνήσεως τοῦ νὰ γίνῃ βουλευτὴς, ἐνῶ ἡγαπᾶτο παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του ἐστασίασεν, ἡ δὲ Κυβέρνησις κατηδάφισε τὸ ἐν Πανίτῃ Παλατιόν του, οὗ μέρος πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀνοικοδομήσῃ ἡναγκάσθη τότε νὰ καλέσῃ εἰς τὰ ὄπλα τοὺς συμπατριώτας του καὶ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῶν ἀδίκων ἐπιθέσεων συναθροίσας λοιπὸν κατὰ τὸ 1845 ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν κατέλαβε τὸ Παλιόκαστρον τῆς Μπαρδουνίας, κείμενον ἐν τῷ δήμῳ Μελιτίνης τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος, ἐκεῖ πολιορκηθεὶς καὶ πολεμήσας ἐπὶ τινα χρόνον ἡναγκάσθη ἐπὶ τέλους ν' ἀναχωρήσῃ καὶ καταφύγῃ εἰς Ἐπτάνησον, ὅπου καὶ διέμεινε δύο ὅλα ἔτη· ἐπανῆλθε δὲ ἐκεῖθεν τὸ 1848 καὶ ἐξελέχθη βουλευτὴς κατὰ τὸ 1850 καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξελέγετο μέχρι τοῦ 1858, ὅτε ἕνεκα γήρατος ἀποσυρθέντα τῶν πολιτικῶν διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λεωνίδας. Κατὰ δὲ τὸ 1864 ὁ Δημητ. Πετροπουλάκης μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Ἀναστασίου καὶ μετὰ ἱσχυροῦ Λακωνικοῦ σώματος ἐξεστράτευσαν εἰς Ἡπειρον καὶ Θεσσαλίαν, ἐκεῖ συνάψας δύο σπουδαίας μάχας ἐν Καλαμπάκῃ κατὰ 7000 ὀθωμανῶν, ἀνεδείχθη νικητής, καὶ ἔλαβε δύο σπουδαίας πληγὰς τὴν μὲν κατὰ τὸν βραχίονα, ὅστις καὶ κατέστη ἄχρηστος, τὴν δὲ κατὰ τὸ ὑπογάστριον καὶ

πολλὰς ἄλλας ἐλαφρὰς κατὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος του. Κατὰ δὲ τὴν Ὀκτωβριανὴν μεταβολὴν ὅτε τὸ Κράτος ἐταράσσεται ὑπὸ ἐμφυλίων διαπληκτισμῶν ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης μεγίστην ἐν Λακωνίᾳ ἐπιρροὴν ἐξασκῶν δὲν ἠθέλησεν οὐδόλως ν' ἀναμιχθῇ εἰς ταύτην, ἀλλ' ἐμερίμνα μόνον ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ ασφαλείας τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἀρχῶν ἐφρόνει τὰ τοῦ Ὁθωνος δὲν ἀνεγνώρισε τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων, κατεδιώχθη ὑπὸ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ἥτις δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν παραβιάσῃ, κατέθεσεν μόνον τὰ ὅπλα ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ νεαροῦ βασιλέως Γεωργίου, καὶ ὑπῆχθη ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ὡς πιστὸς ὑπῆκοος. Ὅτε κατὰ τὸ 1866 ἐξεργάγη ἡ ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασις ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης μετέβη εἰς Κρήτην κατὰ τὴν 24 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ τῶν ἀτμοπλοίων «Πανελληνίου» καὶ «Υδρας» μετὰ 600 περίπου ἐθελοντῶν Λακωνῶν καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος· ἠκολούθησαν δὲ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λεωνίδας λοχαγὸς καὶ βουλευτὴς, ὁ ἀδελφὸς του Μιχαήλ καὶ ὁ ἐγγονὸς του Γεώργιος· ἐκεῖ μεταβάς νέαν ἐδωκε ζωὴν εἰς τὴν ἐκπνεύσαν ἐπανάστασιν.

Κατὰ δὲ τὸν μῆνα Μάϊον τοῦ 1867 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀναστάσιος καὶ οἱ ἀνεψιοὶ του Δημήτριος καὶ Πέτρος δι' ἐξόδων τοῦ Δημητρίου μετέβησαν καὶ οὗτοι μετὰ Λακωνικοῦ σώματος εἰς Κρήτην. Κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Ὁμέρ Πασσά ἐν Λασιθίῳ γενομένην μάχην τὴν 21 Μαΐου ὁ Δημήτριος ἐπέσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὴν θέσιν Καρὰ-Λιγκαδι μετὰ τινῶν συμπατριωτῶν του. Κατὰ τὸν Ὀκτώμβριον τοῦ 1867 (μετὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐπανάστασεως) καταβλήθεις ὑπὸ τοῦ γήρατος ἢ τῆς ἀσθενείας (ἥτις καὶ εἰς θάνατον τὸν ἀπέφερεν) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφῆκε δὲ ἐκεῖ ἀρχηγὸν τοῦ σώματος τὸν υἱὸν του Λεωνίδαν καὶ λοιποὺς συγγενεῖς του.

Ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης προσκληθεὶς καὶ παρακαλεθεὶς παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς Ἐπανάστασεως ἐνήργησε β'. ἐκστρατείαν εἰς Κρήτην. Συνανθροίσας λοιπὸν περὶ τοὺς 1,000 ἐθελοντάς ἐκ Λακωνίας ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, μετέβη εἰς Κρήτην ἀπὸ Γύθειον διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Π. Ἐνωσις» περὶ τὸν μῆνα Ὀκτώμβριον τοῦ 1868 εἰς τὴν β'. εἰς Κρήτην ἐκστρατείαν πάλιν ἠκολούθησεν ὁ υἱὸς του Λεωνίδας βουλευτὴς καὶ λοχαγός, ὁ ἀδελφὸς του Ἀναστάσιος καὶ οἱ ἐγγονοὶ του Γεώργιος καὶ Σπυρίδων ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν εὖρον κατεβλημμένην ἕνεκα τῆς εὐρωπαϊκῆς πίεσεως καὶ τῆς καταλήψεως διὰ πύργων ἀπάσης τῆς νήσου, δὲν ἠδυνήθη νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ὅπως εἰς τὴν πρώτην ἐκστρατείαν ἐπραξε· συνάψας λοιπὸν πεισματώδεις μάχας κατὰ τῶν ὀθωμανῶν, καθ' ὅς ἀπώλεσε πολλοὺς τῶν συμπατριωτῶν του, ἐπὶ τέλους πολιορκηθεὶς ἐπὶ τῶν Λευκῶν Ὀρέων τῆς Κρήτης ὑπὸ πολυαριθμοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ διοικουμένου ὑπὸ πολλῶν πασσάδων, ἠναγκάσθη νὰ

συνθηκολογήσῃ. Εἰς τὴν β'. ἐκστρατείαν ἕνεκα τῶν κακουχιῶν καὶ στερήσεων ἀπέθανε μόλις ἀφίχθεις εἰς Σύρον ὁ ἐγγονὸς του Σπυρίδων.

Ἀθήνησι 16 Σεπτεμβρίου 1870.

Θ. ΚΟΥΣΚΟΥΡΙΣ

Ἡ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΡΩΜΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ Ε. Ε.

Προοιμιασμένου τὴν συνεδρίαν τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ Ἰνστιτούτου καθηγητοῦ κ. Χέντλερ, ὁ καθηγητὴς κ. Γάττης (ἰταλὸς τὸ γένος) λόγῳ ἐπηκριβωμένῳ διῆλθε τὰ εἰς φῶς ἀναφανέντα ὑπολείμματα τῆς ἀρχαίας σιταποθήκης, ἅτινα ἀνευρέθησαν ἐπὶ τοῖς νέοις κτίσμασι ἀνὰ μέσον τοῦ Ἀθεντίνου λόφου καὶ τοῦ ὄρους Τεστάκιου. Αἱ οἰκοδομαὶ αὗται τοσοῦτον μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε ἐτι ἐν τῷ μεσαιωνῷ ἅπας ὁ τόπος ἐξ αὐτῶν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ ἀγορεύων κατέδειξεν ὅτι ἀρχικῶς ὑπὸ ἰδιωτῶν διασκευασθεῖσαι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποθήκαι ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων ἀνῆκον εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς κτήσεις, ὡς δύναται νὰ γνωσθῇ ἐξ ἐπιγραφῶν ἀρχαίων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ οἰκοδομήματα αὐτὰ ἦσαν καθωρισμένα πρὸς τὸν ἐφοδιασμὸν ἢ προμήθειαν τοῦ ἄστεος διὰ σιτηρῶν, ἐλαίου καὶ ἄλλων ὠνίων, ἀναγκαιῶς ἦσαν ἐκτισμένα ἐπὶ τόπων, οἵτινες ἦσαν εὐπρόσιτοι τοῖς καταπλέουσι πλοίοις ὡς ἀρίγνωτος εἶναι ἡ τοποθεσία τοῦ ἐμπορίου κάτωθεν τοῦ Ἀθεντίνου λόφου. Αἱ δὲ περιφανέστεραι τῶν οἰκοδομῶν αὐτῶν ἦσαν ἀριδὴλως ἢ σιταποθήκη τοῦ Γάλβα, ἡ Γαλβιανὴ συνήθως μὲν ἀποδιδομένη τῷ αὐτοκράτορι Γάλβῳ, πράγματι δὲ ἡ αὐτὴ οὖσα ταῖς ἐπὶ τῆς αὐγουστείου περιοδου ἡδὴ ὑπαρχούσαις σιταποθήκαις τοῦ Σουλπικίου, ὅπως κατ' ἐπιγραφικὰς μαρτυρίας καὶ τὸ ὄνομα *horrea galbiana* ἀπαντᾷ ἐν τοσοῦτον ἀρχαίᾳ ἐποχῇ. Ἰστέον ὅτι ἡ θέσις τῆς τελευταίας ταύτης ὠρίσθη ἑναγχος ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ τάφου ἐνὸς τῶν ὑπάτων Σεργίου Σουλπικίου Γάλβα καὶ οὐκ εὐκαταφρόνητα λείψανα οἰκοδομῶν ἐν ὅλῳ αὐτῶν τῷ τρόπῳ τῆς διασκευῆς συμφωνοῦντα πρὸς ἄλλοθεν γνωστὰ ἐρείπια ἀποθηκῶν αὐτοδικαίως ἐπανάγονται εἰς αὐτάς. Ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποθήκαις πολυειδῶς μνημονεύονται ἐπιγραφικὰ μαρτύρια ἐν συναφείᾳ πρὸς τρία συντάγματα, νεωστὶ ἐρμηνευθέντα ἀντὶ τῶν τριῶν ἀστικῶν κοόρτεων. Ὁ ἀγορεύων ἀνεζήτησε πολὺ μᾶλλον ἐν αὐτοῖς μοῖραν τῆς σιταποθήκης αὐτῆς, ἐν ᾗ ἔσχεν ὑπ' ὅψει τρεῖς μεγάλας αὐλάς, ὅπου ἦσαν αἱ τοποθεσίαι τῶν μαγαζείων καὶ ὧν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διασκευὴ ἐτι ἐστὶ δια-